

การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

THE NETWORK PARTNERS CAPACITY DEVELOPMENT IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE TO PROMOTE AGRICULTURAL TOURISM

ธนภูมิ ปองเสงี่ยม, รุจิกา ธรรมลักขมี, กันตวีร์ เวียงสิมา

Thanaphum Pongsangiam, Rujika Thammalaksamee, Kantavee Wiengsima

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

ผกามาศ ชัยรัตน์

Pakamas Chairatana

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

E-mail: thanaphum.p@rmutsb.ac.th

Received July 16, 2024; Revised August 14, 2024; Accepted September 18, 2024

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขาดหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ ความรู้ ความสามารถทางด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยตรง การทำงานของเครือข่ายนั้นมึลักษณะการทำงานที่เป็นไปตามพันธกิจของหน่วยงานตนเอง ขาดการบูรณาการทำงานร่วมกัน ขาดการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง บางครั้งภาครัฐเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของชุมชนที่แท้จริง และการจัดกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง ตลอดจนเทคนิคการฝึกอบรมที่ใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พัฒนาศักยภาพการแข่งขันที่อย่างไม่เป็นระบบ และมีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันไม่ก่อกำเนิด ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการขาดการบูรณาการการวางแผนร่วมกันในการดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่

การวิจัย พบว่า เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะต้องให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการช่วยสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ชุมชน สถาบันการศึกษา ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยมีการกระบวนการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะและความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่ ส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าจากต้นทุนทรัพยากรชุมชนสู่สินค้าและบริการส่งมอบประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นต้นแบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะของภาคีเครือข่ายที่เหมาะสม

การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังประสบปัญหาในเรื่องของระบบกลไก ซึ่งประกอบไปด้วย คน ทรัพยากร และระบบการบริหารจัดการ ที่ใช้ในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำสำคัญ: ขีดความสามารถ, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การมีส่วนร่วมของเครือข่าย, สมรรถนะเครือข่าย

Abstract

Agri-tourism in Phra Nakhon Si Ayutthaya province lacks a clearly responsible agency and personnel with expertise and direct experience in agri-tourism management. the current network operates based on individual agency missions, lacking integration and collaboration with relevant organizations. Additionally, the government sometimes initiates activities in the area without considering the actual needs of the community. These activities also lack continuity, and the training techniques used for capacity building are ineffective. Furthermore, the development of local resources is unsystematic, with merely a few collaborative networks. These issues stem from the lack of integrated planning for area development.

The research indicated that the agri-tourism network needs to prioritize collaboration, focusing on development of tourism personnel, community products, tourist attractions, and facilities. It is crucial to connect with all relevant stakeholders, including government agencies, the private sector, the public, communities, and educational institutions, so that their participation is included in these development efforts. This involves organizing training programs to enhance skills and capabilities in tourism management, promoting value addition from community resources to products and services, delivering positive experiences to tourists, and fostering community participation as a model for agri-tourism management.

Furthermore, it was determined that developing appropriate capacity-building models for network partners is also essential. The development of the agri-tourism network's capacity in Phra Nakhon Si Ayutthaya province still faces challenges related to several mechanisms, including the people, resources, and management system used to drive the network.

Keywords: Capability, Agri-tourism, Network Participation, Network Competency

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) คล้ายคลึงกับรูปแบบการท่องเที่ยวในชนบท (Rural Tourism) และเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่พัฒนามาจากแนวคิดของ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เน้นการรักษาสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศวิทยา เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่น้อยที่สุด การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับการเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ/ชนบท โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรกรรม โดยนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมทางการเกษตรที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน และกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ และตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติและวัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่นมากขึ้นทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และสิ่งแวดล้อมก็ดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกทำลาย อีกทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะช่วยรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนไม่ให้เกิดเสื่อมโทรมเนื่องจากความหนาแน่นเกินขีดความสามารถการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว (ราณี อธิชัยกุล และ รชพร จันทร์สว่าง, 2560)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) หรือการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Tourism) อีกรูปแบบหนึ่ง (Robinson, M. & Novelli, M., 2005) ซึ่งเป็นกระแสการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจมากขึ้นในปัจจุบัน เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากมายในต่างประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา ฟิลิปปินส์ รวมทั้งในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ที่มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพเกษตร มีภูมิปัญญาทางการเกษตร และมีชื่อเสียงทางด้านไม้ผล ข้าว การประมง และกิจกรรมปศุสัตว์ที่ก้าวหน้ามาแต่โบราณ ความหลากหลายดังกล่าวจะเป็นสิ่งดึงดูดใจและนำความประทับใจมาสู่นักท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมกับเกษตรกรสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตการเกษตรที่ผสมผสานกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนการศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ค้นหากระบวนการประกอบสัมมาชีพอย่างใกล้ชิด และยังเพิ่มการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น จากการวิจัยของ United States Department of Agriculture (USDA) ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวชมในชนบทหรือตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร/ฟาร์มต่าง ๆ เนื่องจากต้องการชมวิถีชีวิตในชนบท (ร้อยละ 86) ต้องการเรียนรู้แหล่งที่มาของอาหาร (ร้อยละ 71) เยี่ยมเยือนญาติในต่างจังหวัด (ร้อยละ 63) ชมและมีส่วนร่วมในการผลิตหรือกิจกรรมการเกษตรในฟาร์ม (ร้อยละ 64) ซื้อผลผลิตทางการเกษตร (ร้อยละ 39) เก็บผลไม้ (ร้อยละ 43) ล่าสัตว์หรือตกปลา (ร้อยละ 27) และค้างคืนในชนบท (ร้อยละ 8) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ให้ข้อมูลมีอายุประมาณ 40 ปีขึ้นไป มีครอบครัวขนาดกลางประมาณ 3 คน มีการศึกษาระดับวิทยาลัยถึงมหาวิทยาลัย เดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะทางเฉลี่ยประมาณ 80 ไมล์จากบ้าน และใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวประมาณวันละ 45 เหรียญสหรัฐ (University of Tennessee, 2005)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ได้มีการร่วมตัวกันเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น แต่ที่ผ่านมามีวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนานั้นยังไม่สัมฤทธิ์ผลอันเนื่องมาจากแต่ละกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ มีสมรรถนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่แตกต่างกันไป ไม่มีความชัดเจน และไม่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ จึงต้องมีการสร้าง

รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ คณะผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อดำเนินการยกระดับสินค้าทางการเกษตร โดยใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการเพิ่มรายได้ ลดปัญหาสินค้าราคาตกต่ำ ลดการค้าผ่านคนกลาง สร้างความภาคภูมิใจให้กับเกษตรกรและลูกหลานในอนาคตต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสาร และเป็นการสร้างงานภายในท้องถิ่น ป้องกันแรงงานหนุ่มสาวไปทำงานนอกพื้นที่ แต่การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ต้นนั้นจะไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยเพียงผู้เดียวหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้ จึงต้องอาศัยหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและวางแผนพัฒนาร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การทบทวนวรรณกรรม

เครือข่าย คือ การทำงานในรูปแบบเครือข่ายของกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับจังหวัดและระดับภาคภายใต้แนวคิด “พี่ช่วยน้องเพื่อนช่วยเพื่อน” ช่วยยกระดับการทำงานของสมาชิกเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ผ่านกิจกรรมการศึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการพัฒนาและการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและวิชาการ ในการสนับสนุนกิจกรรมโครงการตามความต้องการของกลุ่มเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยว (เชกาตร จันท์หอม และคณะ, 2561)

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2561) การเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยสิ่งที่ควรเตรียมพร้อมได้แก่ 1) ด้านบุคลากร พัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวและการบริการ ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น 2) ด้านกายภาพ คือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เกิดสุนทรียภาพ คงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของพื้นที่และจัดเขตใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างชัดเจน 3) ด้านการจัดการ ได้แก่ การจัดองค์กรและการบริการ การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และ 4) ด้านการตลาด เป็นการพัฒนาในเรื่องราคา การประชาสัมพันธ์ ช่องทางจำหน่าย ทรัพยากรการท่องเที่ยว

กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ 1) การวางแผน หมายถึง การกำหนดเป้าหมายในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยกำหนดนโยบายในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการกำหนดแนวปฏิบัติหรือวิธีการดำเนินงานในการประกอบธุรกิจ 2) การจัดองค์กร หมายถึง

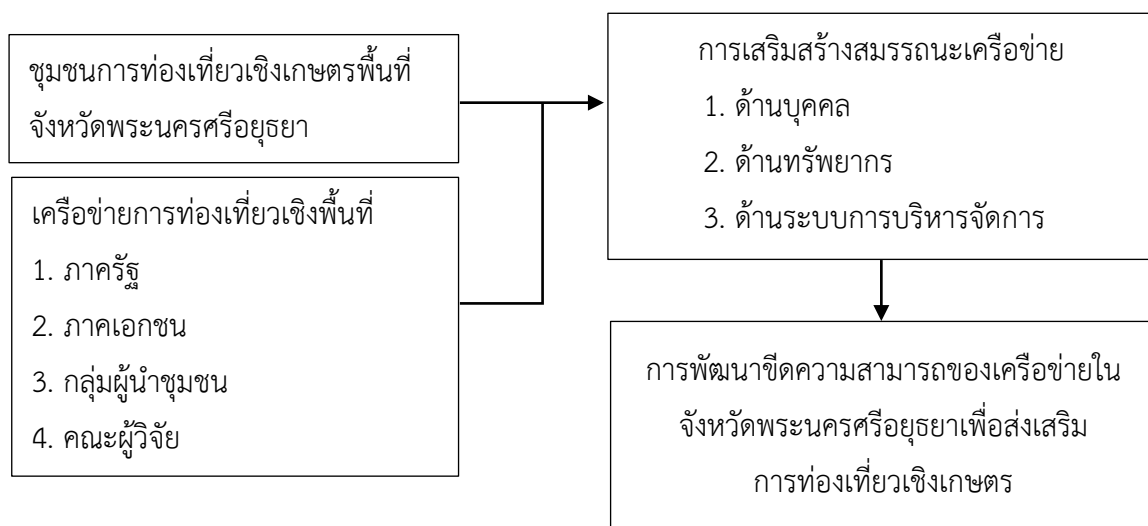
การจัดองค์การเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยกำหนดว่าหน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่ปรึกษาคือหน่วยงานใด 3) การจัดคนเข้าทำงาน คือ การให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เน้นให้ชุมชนดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการคัดเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงาน ประสิทธิภาพ และความชำนาญในแต่ละบุคคล 4) การสั่งการ หมายถึง การวินิจฉัย การสั่งงาน การติดต่อสื่อสาร การเป็นผู้นำ การจูงใจ และการประสานงานการทำงานร่วมกันของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร 5) การควบคุม หมายถึง การกำกับเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามแผนงานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้ปฏิบัติหน้าที่ การควบคุมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เจนณรงค์ เทียนสว่าง, 2561)

ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2561)

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นจะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันหลากหลายท้องถิ่นที่มีทรัพยากรสมบูรณ์และหลากหลายจะมีความได้เปรียบในเรื่องของการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว 2) การพัฒนาความรู้ ให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว เป็นต้น 3) การร่วมมือ เป็นการร่วมมือระหว่างบุคคลในท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่น ที่จะใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการประสานงานกันช่วยเหลือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตร การณรงค์ด้านการรักษาความสะอาดในชุมชน เป็นต้น 4) การส่งเสริมการตลาด ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยว เช่น การบริการและกิจกรรมที่มีในแหล่งท่องเที่ยว 5) ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน สะพาน ป้ายบอกทาง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น และ 6) การสนับสนุนและการลงทุน โดยหน่วยงานที่ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นไปอย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ในการวิจัยดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน (Stakeholders) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย 3 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ภาครัฐ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 15 คน

1) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย พัฒนาชุมชนจังหวัด พัฒนาชุมชนอำเภอ รวมเป็นจำนวน 6 คน

2) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1 คน

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1 คน

4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยว 1 คน

5) สำนักงานเกษตรจังหวัด ประกอบด้วย เกษตรจังหวัด และเกษตรอำเภอ รวมเป็นจำนวน 6 คน

1.2 กลุ่มผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประชาชน ในพื้นที่ รวมเป็น 12 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.3 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว ที่พักแรม ร้านอาหารขนส่ง สินค้าที่ระลึกภายในชุมชน ตัวแทนประเภทของแต่ละธุรกิจ ๆ ละ 2 คน รวม 10 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งเป็น 7 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 บริบทเชิงพื้นที่ ตอนที่ 3 บริบทเชิงการท่องเที่ยวของพื้นที่ ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ ตอนที่ 5 ระดับความรู้ ความเข้าใจ และการบริหารจัดการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ตอนที่ 6 ระดับลักษณะงานหรือกิจกรรมที่กำหนดทักษะซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานจัดการท่องเที่ยวชุมชน และ ตอนที่ 7 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประชาชน เพื่อทำการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ โดยมีประเด็นข้อคำถามที่แตกต่างกันไปตามบริบทและพันธกิจของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

3.1 ภาครัฐ ประเด็นที่สัมภาษณ์ คือ พันธกิจของหน่วยงาน บทบาทหน้าที่ และศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ แนวโน้มการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.2 กลุ่มผู้นำชุมชน/กลุ่มเกษตรกร/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประชาชนในพื้นที่ ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ บริบทเชิงพื้นที่ บทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่

ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่

3.3 ภาคเอกชน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่สัมภาษณ์ คือ รูปแบบการดำเนินการกิจการของธุรกิจ ความต้องการในการเข้าไปใช้พื้นที่ในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยวิธีการดังนี้

สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มของกลุ่มต่าง ๆ และดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจัดเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา รวมถึงการวิเคราะห์ จำแนก และสรุปประเด็น ที่ค้นพบ (Topic) แล้วนำมาพรรณนาเชิงอุปนัย (Inductive) โดยวิเคราะห์สถานการณ์ของกลไกการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มา ของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ข้อมูลที่ต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูล ต่างคนยังได้ข้อมูลที่มีเนื้อหาสอดคล้องกัน ซึ่งผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้าทำให้ได้ข้อ ค้นพบมาเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง ซึ่งคณะผู้วิจัยนำข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม นำมาทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นหมวดหมู่ในแต่ละหัวข้อตามวัตถุประสงค์ การวิจัย

ผลการวิจัย

ผลของการศึกษาจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัด พระนครศรีอยุธยา พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีผลในทางด้านบวก จะช่วยยกระดับ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่ได้ ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐได้มีการขนานรับนโยบาย จากรัฐบาลในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการผลักดัน กิจกรรมเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับชุมชน ส่วนชุมชนเองก็มีความพยายามจะพัฒนาการจัดการ ท่องเที่ยวของตนเอง แต่เนื่องจากวิถีชีวิตพื้นฐานของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จึงไม่มี ประสบการณ์และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ถึงแม้ว่าจะมีความตั้งใจที่จะพัฒนา ชุมชน แต่ก็ยังประสบกับปัญหาต่าง ๆ

ผลการวิจัย พบว่า เครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ยังพบประเด็นที่เป็นปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1) บริบทของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังไม่มีหน่วยงานใดที่เป็นผู้รับผิดชอบอย่าง ชัดเจน มีเพียงแต่การมอบหมายให้สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ตอนบน ให้ดำเนินโครงการพัฒนาระบบการผลิต และธุรกิจอาหารปลอดภัยประจำปีงบประมาณ 2560 กิจกรรมการพัฒนาศูนย์เรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว แต่หลังจากนั้นก็ขาดความต่อเนื่องของการจัด โครงการ การทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นยังขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ

ทางด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยตรง ถึงแม้ว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานวาระสำคัญของจังหวัด (Agenda) คณะที่ 5 เพิ่มมูลค่าผลผลิตผลทางการเกษตร และคณะที่ 6 เพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวก็ตาม การทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนนั้นมีลักษณะการทำงานที่เป็นไปตามพันธกิจของหน่วยงานตนเองเท่านั้น ไม่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันขาดการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นการดำเนินงานในรูปแบบต่างฝ่ายต่างทำงาน เป็นลักษณะความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่ไม่แท้จริงเป็นเพียงเครือข่ายชั่วคราว จึงส่งผลให้ภาคีเครือข่ายแต่ละภาคส่วนมีการทำงานที่ซ้ำซ้อนในพัฒนากลุ่มเป้าหมายเดียวกัน ผู้เข้าประชุมหรือฝึกอบรมมีความรู้สึกร่วมกิจกรรมกับภาครัฐในเรื่องที่ไม่มีอะไรใหม่จนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่อยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐ และบางครั้งรู้สึกที่ภาครัฐเข้ามาทำกิจกรรมในเชิงพื้นที่โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้เข้าอบรมที่แท้จริง และการจัดกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง เมื่อกิจกรรมดำเนินงานเสร็จสิ้นก็ปล่อยทิ้งชุมชน ไม่มีการสานต่อหรือต่อยอดพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และส่งผลกระทบต่ออาชีพประจำของคนในชุมชน ตลอดจนเทคนิคการฝึกอบรมที่ใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น การฝึกอบรมในสถานที่เป็นเวลานาน ๆ ทำให้ผู้เข้าอบรมเบื่อหน่ายกับการที่จะนั่งฟังอย่างเดียว จึงควรมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานพื้นที่อื่น ๆ บ้าง มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากขึ้น และในส่วนด้านงบประมาณที่แต่ละภาคส่วนตั้งไว้เพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่เกิดความซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองงบประมาณที่ถูกใช้ไปในการพัฒนาบุคคล พัฒนาทรัพยากรเชิงพื้นที่อย่างไม่เป็นระบบและมีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันไม่กี่กลุ่ม เช่น ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนหรือระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนกับชุมชนเท่านั้น และที่สำคัญบุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากขาดการบูรณาการการวางแผนร่วมกันในการดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ ดังนั้นแล้วทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการช่วยสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ชุมชน สถาบันการศึกษา เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยมีการกระบวนการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะและความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่ เพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเอง ส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าจากต้นทุนทรัพยากรชุมชนสู่สินค้าและการบริการส่งมอบประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นต้นแบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะของภาคีเครือข่ายที่เหมาะสม มีระบบการบริหารจัดการและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ทุกพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) ความท้าทายที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และชุมชน ได้ให้ประเด็นในสิ่งที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เกิดสมรรถนะที่ประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งออกเป็นภาคส่วนของภาคีเครือข่าย ดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ

- 1) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน
- 2) ขาดการประสานงานกันในระดับหน่วยงานภาครัฐด้วยตนเอง ทำให้มีการทำงานในเชิงพื้นที่ที่ซ้ำซ้อน
- 3) ได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาในบางประเด็น
- 4) ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 5) ไม่มีหน่วยงานกลางที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

หน่วยงานภาคเอกชน

- 1) ทรัพยากรที่ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของแต่ละพื้นที่ยังได้รับการพัฒนาที่ยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2) โครงสร้างพื้นที่ที่จะสามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวยังไม่มีความพร้อม
- 3) ชุมชน/ชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน
- 4) หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรน้อยกว่าการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
- 5) ขาดการประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่จะสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือท่องเที่ยวชุมชน
- 6) ไม่มีหน่วยงานหลักที่จะช่วยสนับสนุนหรือเป็นแกนนำในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยงานภาคประชาชน/ชุมชน

- 1) ชุมชนไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- 2) ขาดความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รวมถึงการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน
- 3) ขาดความรู้กระบวนการในการสร้างความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 4) ขาดความรู้ความสามารถในการที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่สะท้อนภูมิปัญญาและความเป็นตัวตนของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว
- 5) ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ กลวิธีการประสานประโยชน์แก่ทุกฝ่ายในชุมชน
- 6) ไม่มีความชัดเจนในการกระจายบทบาทหน้าที่การทำงาน
- 7) ระบบการทำงานไม่โปร่งใส ขาดระบบการตรวจสอบ
- 8) ขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนพัฒนาระบบการท่องเที่ยวในชุมชน
- 9) ขาดทักษะการเขียนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
- 10) ขาดความรู้เรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

- 11) กิจกรรมการท่องเที่ยวบางกิจกรรมกระทบกระเทือนต่อชีวิตความเป็นอยู่ และความสุขสงบของชุมชน
- 12) ยังไม่มีมาตรการที่รัดกุมในการควบคุม และป้องกันผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน
- 13) ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างเป็นระบบ
- 14) สมาชิกในครัวเรือนของชุมชนบางส่วนขาดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน
- 15) ขาดการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน
- 16) บางชุมชนขาดการแนะนำนักท่องเที่ยวให้ร่วมมือในการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- 17) ขาดความรู้ความสามารถในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 18) ขาดความรู้ความสามารถในการนำเที่ยว
- 19) ไม่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้มีปัญหาในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- 20) ชุมชนมีศักยภาพในการผลิตสินค้าพื้นเมืองน้อย ทำให้บางชุมชนนำผลิตภัณฑ์จากที่อื่นซึ่งไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาขายแก่นักท่องเที่ยว
- 21) ขาดความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว
- 22) ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

จากประเด็นความท้าทายที่ได้จากภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า ชีตความสามารถของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ยังประสบปัญหาในเรื่องของระบบกลไก ซึ่งประกอบไปด้วย คน ทรัพยากร และระบบการบริหารจัดการ ที่ใช้ในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้นแล้วเครือข่ายจึงต้องได้รับการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่าย ดังนี้

- 1) คน คือ บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคเกษตรกร และที่เกี่ยวข้องที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกัน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ตามพันธกิจตามหน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะจัดทำแผนงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ ภาคเอกชนจะดำเนินการสนับสนุนการดำเนินการการตลาดและการประชาสัมพันธ์และบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคเกษตรกรจะมีหน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐานสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่
- 2) ทรัพยากร คือ สิ่งที่เป็นจุดดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลและพัฒนาาร่วมกัน นอกจากทรัพยากรการท่องเที่ยวท่องเที่ยว

ในพื้นที่แล้ว ยังหมายถึง ทรัพยากรที่ภาคีเครือข่ายในแต่ละภาคส่วนที่อยู่ตามพันธกิจของหน่วยงานตนเอง ที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกลุ่มภาคีเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม

3) ระบบการบริหารจัดการ คือ ระบบที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการภาคีเครือข่าย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ทุกภาคส่วนสามารถบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งระบบการบริหารจัดการ จะถูกกำหนดการเป็นภาคีเครือข่าย มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และการวางแผนการพัฒนาร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะต้องมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การฝึกอบรม ได้แก่ 1.1) การสัมมนา (Seminar) 1.2) การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) 1.3) การระดมสมอง (Brain Storming) 1.4) การฝึกอบรม (Training) 1.5) การสอนงาน (Coaching) 1.6) การศึกษาดูงาน (Field Trip) 1.7) การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session) 1.8) การจัดกิจกรรมเสริม (Supplementary Activities) และ 1.9) การบรรยาย (Lecture)

2) ทักษะทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ 2.1) การจัดระบบบริหารจัดการและการวางแผนปฏิบัติงานท่องเที่ยว 2.2) การจัดปัจจัยพื้นฐานสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว 2.3) การสร้างความสัมพันธ์อันดีของการมีส่วนร่วมในการทำงาน 2.4) การสร้างความเข้มแข็งเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน 2.5) การจัดระบบโครงสร้างการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.6) การจัดรายการนำเที่ยวอย่างเหมาะสม 2.7) การให้บริการข้อมูลการตลาดแก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ 2.8) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.9) ผลกระทบและวิธีการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว 2.10) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน 2.11) ปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีผลกระทบน้อยที่สุด 2.12) ติดตามผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและสังคมของชุมชน 2.13) การนำเที่ยวในชุมชน 2.14) การปฏิบัติงานต้อนรับนักท่องเที่ยว 2.15) การนำเที่ยวในชุมชนที่สอดคล้องกับกฎหมาย จริยธรรม และข้อคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 2.16) แนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะการนำเที่ยว 2.17) การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว 2.18) การติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยว 2.19) การประสานการเคลื่อนที่ของกลุ่มนักท่องเที่ยว 2.20) การจัดการความยุ่งยากและข้อขัดแย้งของกลุ่มนักท่องเที่ยว 2.21) ขั้นตอนการเตรียมคำบรรยายหรือกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว และ 2.22) การสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งตรงสอดคล้องกับ ประคอง สายจันทร์ (2561) ที่ว่ากลไกที่ใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย คน ทรัพยากรการท่องเที่ยว และระบบการบริหารจัดการภาคีเครือข่าย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกลุ่มบุคคล หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการทำงาน

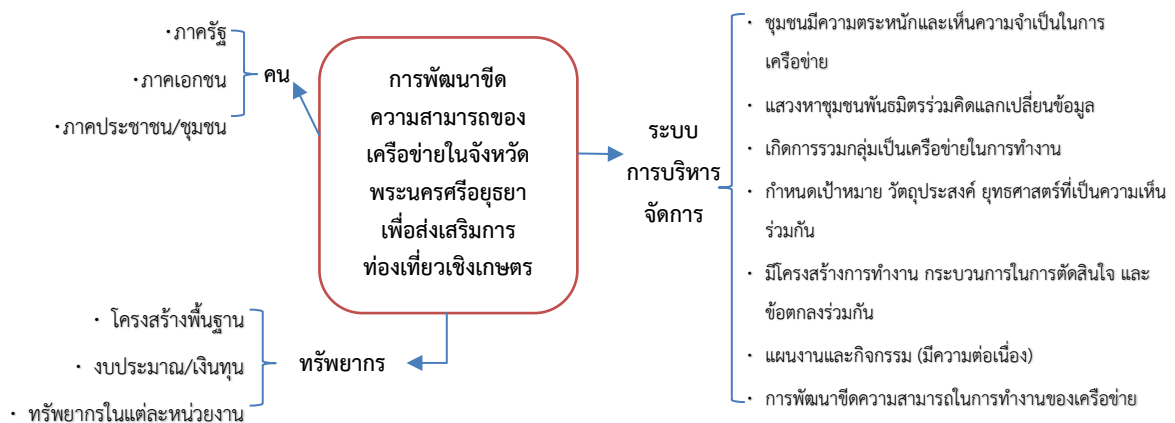
ร่วมกัน บนพื้นฐานของพันธกิจของแต่ละภาคส่วน เพื่อมุ่งหวังให้กลุ่มภาคีเครือข่ายสามารถที่จะไปถึงจุดหมายปลายทางร่วมกัน ดังนั้นแล้วกระบวนการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะตั้งแต่กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจภาคประชาชนที่มีการดำเนินการกิจกรรมในท้องถิ่น

เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ ให้มีรายได้ที่มากขึ้น ลดการพึ่งพาจากหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาครัฐ คือ หน่วยงานที่ช่วยสนับสนุนงบประมาณ วิทยากรในการให้ความรู้ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรม ภาคเอกชนช่วยสนับสนุนการเข้าไปใช้บริการ หรือซื้อสินค้าเพื่อนำออกไปจัดจำหน่ายต่อ ในบางครั้งก็จะมีหน่วยงานภาควิชาการ คือ สถาบันการศึกษาที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อช่วยหนุนเสริมให้ชุมชนมีการต่อยอดพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ยกระดับมาตรฐานในสินค้าและบริการ แต่การทำงานของแต่ละภาคส่วนนั้นยังขาดการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ทุกภาคส่วนจะต้องมีการทำงานร่วมกันในรูปแบบของภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว ซึ่ง Burke, A. (1999) กล่าวว่า แนวทางในการสร้างเครือข่าย การเชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่าย โอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

การจัดการแบบมีส่วนร่วม เทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง ควรมีการติดตามผลและประเมินผล มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกนนำ และผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมนั้นต้องมีความสัมพันธ์กันกับเป้าหมายในการพัฒนาที่สอดคล้องกับระบบกลไกแห่งการพัฒนาพื้นที่ อันประกอบไปด้วย คน ระบบการบริหารจัดการ และทรัพยากรการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (2557) ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถในการดำเนินงาน วางแผน ควบคุม ดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความพร้อมในการจัดหาบริการขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีสามารถในการสร้างคุณค่าให้กับตัวสินค้าที่ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความสามารถในการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุป เป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย กลุ่มคนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญขององค์ประกอบในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน/ชุมชนในท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมไปถึงทรัพยากรในท้องถิ่นที่พร้อมรองรับการพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามหน่วยงานงานต่าง ๆ และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ นำมาบูรณาการกันอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ก็จะเป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเต็มศักยภาพตามกระบวนการขั้นตอนระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องของการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

สรุป

การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลไกที่ใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย คน ทรัพยากรการท่องเที่ยว และระบบการบริหารจัดการ

คน (Man) คือ กลุ่มภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อันประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ททท. จังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ เกษตรจังหวัด/อำเภอ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ภาคเอกชน ประกอบด้วย สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบที่พักแรม ขนส่ง ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว ร้านจำหน่ายสินค้าและบริการ สถาบันการเงิน ธกส. ธอส. ห้างสรรพสินค้า ธุรกิจค้าส่ง ภาคประชาชน ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกร กลุ่มสตรี/แม่บ้านเกษตรกร ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน และภาควิชาการ ประกอบด้วย สถาบันการศึกษา สกสว.

ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) คือ รูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของพื้นที่ เครือข่ายภาครัฐ ดำเนินการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน จัดสรรงบประมาณพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เครือข่าย

ภาคเอกชน ดำเนินการส่งเสริม/สนับสนุนการทำกิจกรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เครือข่ายภาคประชาชน ดำเนินการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เครือข่ายภาควิชาการ สนับสนุนองค์ความรู้ในการพัฒนา ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าพื้นที่เพื่อพัฒนา

ระบบการบริหารจัดการ (System) คือ การวางรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ อันเกิดจากการทำข้อตกลงร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่จะใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน กระบวนการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย 1) ชุมชนมีความตระหนักและเห็นความจำเป็นในการเป็นเครือข่าย 2) แสวงหาชุมชนพันธมิตรร่วมคิดแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายในการทำงาน 4) กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ที่เป็นความเห็นร่วมกัน 5) มีโครงสร้างการทำงาน กระบวนการในการตัดสินใจ และข้อตกลงร่วมกัน 6) แผนงานและกิจกรรม (มีความต่อเนื่อง) 7) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของเครือข่าย 8) ระบบการสื่อสาร 9) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนการพัฒนา และ 10) ติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานภาครัฐต้องสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่

1.2 ควรมีองค์กรกลางด้านการท่องเที่ยวเพื่อดำเนินงานด้านการให้ความรู้แก่ชุมชนได้ และประสานงานกับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาจจะเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นผู้ประสานงาน

1.3 เร่งเสริมสร้าง ทักษะความสามารถของบุคลากรในชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสมรรถนะหลักที่มีผลต่อหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด เนื่องด้วยสมรรถนะหลักของบุคลากรในการทำงานของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันจึงมีความจำเป็นที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาและสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานในรูปแบบของภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้านตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ ในด้านต่าง ๆ เช่น สมรรถนะทั่วไปสมรรถนะตามสายงานที่ส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อความก้าวหน้าขององค์กร และระดับเครือข่าย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เจนณรงค์ เทียนสว่าง. (2561). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร*, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. สืบค้น 10 มีนาคม 2564.
จาก https://stoubook.stou.ac.th/product/700/91465_การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.

- เชภาทร จันท์หอม และคณะ. (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ใน พงศ์เทพ สุธีรัฐ (บ.ก.). *การประชุมวิชาการประจำปี 2561 “สร้างสุขภาคใต้ ครั้งที่ 10”* (น. 53). สงขลา: โฟ-บาร์ด.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2561). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร*, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. สืบค้น 10 มีนาคม 2564. จาก https://stoubook.stou.ac.th/product/700/91465_การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2561). *การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร*, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. สืบค้น 10 มีนาคม 2564. จาก https://stoubook.stou.ac.th/product/700/91465_การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.
- ประคอง สายจันทร์. (2561). *อพท.วางเป้าหมายสร้างกลไกการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวตอบโจทย์นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม*. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2562. จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2881983>
- ราณี อธิชัยกุล และ รชพร จันท์สว่าง. (2560). การพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 11 ฉบับพิเศษเดือนพฤษภาคม 2560. สืบค้น 10 มีนาคม 2564. จาก <http://dte.ac.th/images/journal/May-2017/1.pdf>.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, กรมการท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพมหานคร.
- Burke, A. (1999). *Communications & Development: a practical guide*. London: Social Development Division Department for International Development. Retrieved January 30, 2023, from https://sswm.info/sites/default/files/reference_attachments/BURKE%201999%20Communications%20%20Development%20A%20practical%20guide.pdf
- Robinson, M. & Novelli, M. (2005). *Niche Tourism: An Introduction*. In M. Novelli (Ed.), *Niche Tourism: Contemporary Issues, Trends and Cases* (pp. 1-14). Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann..
- University of Tennessee. (2005). *Agritourism in Focus: A Guide for Tennessee Farmers, USA.*, Retrieved January 20, 2024, from <https://utia.tennessee.edu/publications/wp-content/uploads/sites/269/2023/10/PB1754.pdf>